

Stáří ve vězení: Pilotní projekt podpory a péče

Praha 5. listopadu 2019

Senioři ve výkonu trestu odnětí svobody

Mgr. Eva Biedermanová

Institut pro kriminologii a sociální prevenci

Stíhané osoby ve věku 65 let a více (v letech 2016-2018) – celková kriminalita

Tabulka byla zpracována pro potřeby IKSP Policejním prezidiem ČR, Odborem věcných gescí a statistik jako nestandardní sestava z ESSK (evidenčně statistický systém kriminality).

Upozornění: v buňkách „celkem“ nejsou uvedené součty osob v jednotlivých věkových kohortách, neboť pokud byla stejná osoba stíhána za více trestných činů, byla v předmětném roce započítána duplicitně.

Věk/rok	2016	2017	2018
65-70	858	872	935
70-74	375	414	425
75-79	157	183	215
80-85	79	61	82
85-89	33	35	39
90+	7	4	10
Celkem	1 501	1 563	1 695

Přehled o pravomocně odsouzených fyzických osobách ve věku 65 let a více (v letech 2014-2018)

Nestandardní sestava vytvořená prostřednictvím databáze CSLAV.

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
Odsouzené osoby 65 +	657	703	761	793	831
Z toho pod vlivem alkoholu	123	132	143	158	144
Z toho osoby dosud netrestané	286	335	340	379	392
Odnětí svobody nepodmíněně	21	28	34	33	39
Odnětí svobody podmíněně odložené	565	585	623	610	624

Počty seniorů dle věkových kohort ve výkonu trestu odnětí svobody v letech 2014-2018

Zdroj: Statistické ročenky Vězeňské služby České republiky vždy k 31. prosinci daného roku.

Rok	2014	2015	2016	2017	2018
65-70	112	121	152	171	195
70-75	34	44	51	55	57
75-80	6	9	16	14	11
80+	0	2	1	1	3
Celkem	152	176	220	241	266
V %	0,9	0,9	1,1	1,2	1,4
Odsouzení celkem: všechny věkové kohorty	16 433	18 850	20 501	20 271	19 677

Stárnutí odsouzených

- Pro Vězeňskou službu ČR má zjištění, že dochází k pozvolnému stárnutí osob ve výkonu trestu odnětí svobody ve všech uvedených věkových kategoriích, výrazný vliv na plánování dalšího provozu. Přináší:
- vyšší nároky na zdravotní péči poskytovanou vězeňským zdravotnickým personálem,
- specifické nároky na odborné zaměstnance při zacházení se stárnoucími osobami,
- nároky na věcné vybavení věznic
- (omezení pohybu seniorů),
- vzrůstající finančními náklady.

Senioři – pachatelé trestné činnosti- analýza trestních spisů

- Téma stárí a stárnutí se promítlo také do výzkumu Institutu pro kriminologii a sociální prevenci s názvem **Senioři v České republice – oběti i pachatelé kriminálních deliktů**, který probíhal v letech 2016-2019.
- Dále se budu věnovat poznatkům a závěrům z analýzy trestních spisů zaměřené na seniory, jako na pachatele trestné činnosti.
- Jednalo se o všechny spisy, na něž byl v roce 2017 vypracován a odeslán statistický list trestní do databáze CSLAV
- (Centrální statistické listy a výkaznictví),
- odsouzeným pachatelům bylo více než 65 let a v
- konečném rozhodnutí ve věci jim byl uložen NEPO trest.
- Analyzováno 38 osob ze 40 trestních spisů.
- Ve vzorku 2 Ž (5 %) a 36 M.
- 3 cizinci (SR, Rum., Něm.).

• https://encrypted-tbn0.gstatic.com/images?q=tbn:ANd9GcRtc_Daalk7oM7yY16DyWzTWpcSGH_fnCrn1eCYqXXJbFbNWDe6

Trestné činy spáchané seniory

Trestný čin nejpřísněji trestný	Počet
§ 140 vražda	5
§ 173 loupež	1
§ 175 vydírání	1
§ 185 znásilnění	3
§ 187 pohlavní zneužití	1
§ 196 zanedbání povinné výživy	1
§ 199 týrání osoby žijící ve společném obydlí	1
§ 205 krádež	11
§ 206 zpronevěra	1
§ 209 podvod	3
§ 274 ohrožení pod vlivem návykové látky	1
§ 283 nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy	1
§ 337 maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání	9
Celkem	39

Délky uložených trestů

46 % NEPO trestů uložených soudem bylo v délce do 1 roku.

5 % trestů uloženo v délce nad 10 let.

Délka uloženého NEPO trestu	Počet uložených trestů
Do 6 měsíců	10
Do 1 roku	8
Do 2 let	6
Do 5 let	7
Do 10 let	5
Nad 10 let	3
Celkem	39

Počty předchozích odsouzení

75 % seniorů ze vzorku bylo alespoň jedenkrát soudně trestáno.

Více než dvacet záznamů v opisu rejstříku trestů má 6 osob (16 %). Téměř výhradně se tato skupina pachatelů zaměřovala na páčání majetkové trestné činnosti, zejména krádeže, pouze jeden z nich páchal také násilnou trestnou činnost.

Počet záznamů v rejstříku trestů	Osob	V %
0	5	13,5
1	5	13,5
2	1	2,7
3	2	5,4
4	4	10,8
5-10	4	10,8
10-20	10	27,1
20-40	5	13,5
Více než 40	1	2,7
Celkem	37	100

Osoba pachatele

Věk seniorů byl určen k době spáchání trestného činu. Nejpočetněji byla zastoupena skupina seniorů od 65-69 let (cca 79 % všech odsouzených). Šest osob bylo ve věku 70-74 let, dvě ve věkové kohortě 75-79 let a ani jeden z pachatelů nepřekročil věkovou hranici osmdesáti let.

Nejstaršímu pachateli bylo 77 let a byl odsouzen za vraždu a nedovolené ozbrojování na 9 let.

<https://www.google.com/search?client=firefox-b-d&tbm=isch&q=senio%C5%99i+kreslen%C3%A9+obr%C3%A1z>

Věková kohorta	Počet osob
65-69	30
70-74	6
75-79	2
80+	0
Celkem	38

Délka uloženého NEPO trestu v závislosti na věku pachatelů TČ

Věk/ délka trestu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
65	5	0	0	2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
66	3	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1
67	4	2	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
68	2	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	0
69	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
70	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
72	2	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
73	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
74	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
75	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
76	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
77	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Celkem NEPO	18	6	0	2	5	1	1	0	3	1	0	0	1	0	1

Osoba pachatele

Rodinný stav	Počet osob
Neuvedeno	6
Ženatý/vdaná	11
Druh/družka	5
Svobodný/á	4
Vdovec/vdova	3
Registrovaný/á partner/ka	0
Rozvedený/á	9
Celkem	38

Narozené děti	Počet osob
Neuvedeno	4
Bezdětný	4
Jedno	10
Dvě	7
Tři	7
Čtyři a více	6
Celkem	38

Zdravotní stav

- O **zdravotním stavu** osob v našem vzorku jsme získali
- informace ve 29 případech. Senioři si většinou stěžovali jak na fyzické, tak na psychické problémy, mnohdy se vyskytující kumulovaně.
- Ve většině případů se jednalo o chronické nemoci související se stárnutím organismu (vysoký krevní tlak, cukrovka, kardiovaskulární choroby, nemoci pohybového ústrojí atd.). V jednom případě zdravotní problémy odsouzeného vedly dokonce k přerušení výkonu trestu ve věznici.
- Senioři se potýkali také se zdoláváním svých závislostí na alkoholu či na drogách (čtyři osoby).

Socioekonomický status

Nejvyšší dosažené vzdělání	Počet osob
Neukončené základní	2
Základní	8
Vyučen	15
Střední škola a vyučen s maturitou	4
Vysoká škola	3
Jiné	1
Nezjištěno	5
Celkem	38

Socioprofesionální status	Počet osob
Zaměstnanec - dělnická profese	1
OSVČ/podnikatel	4
Nezaměstnaný	3
Invalidní důchodce	1
Starobní důchodce	26
Jiné	2
Nezjištěno	1
Celkem	38

Socioekonomický status

- **Zadlužení seniorů.** Čtrnáct osob ze třiceti osmi (**38 %**) přiznalo, že mělo v době spáchání trestného činu dluhy, z toho dvě osoby u nebankovního sektoru. Obě se bály o svůj život. Jedna osoba měla problémy se splácením dluhů z předchozího podnikání a snažila se je umořit příjmy z trestné činnosti.
- Na majetek **deseti osob** ze vzorku byla uvalena **exekuce**. Z některých spisů bylo možné získat informace o jejich počtu připadajících na jednoho dlužníka. Nejvíce exekucí, devět, měla nařízena jedna ze dvou žen z našeho vzorku. Původně se zadlužila, aby mohla splatit dluhy za svého syna, který zemřel.
- Nejčastěji byla exekuce uvalena na prokazatelný a mnohdy jediný příjem seniorů, a to na jejich starobní důchod.
- **Dva senioři** uvedli, že děti prodali jejich nemovitost a získané peněžní prostředky použili pro svoje vlastní potřeby.

Shrnutí

- Opakované záznamy v rejstříku trestů měly přibližně **tři čtvrtiny seniorů** (dvacet sedm osob). Více než desetkrát byla soudně trestána téměř polovina osob našeho vzorku (43 %). ☹️ ☹️
- Poměrně velkou část odsouzených seniorů tvoří osoby dosud nezatížené kriminální minulostí, tj. osoby prvotrestané (5 osob), které bohužel spáchaly nejzávažnější trestné činy (vraždy, znásilnění). ☹️ Zaměření na vztahy
- Rozdílné ekonomické postavení seniorů. Lišila se jak výše jejich důchodů, tak i jejich vedlejších příjmů (v rozmezí od 6 145 Kč až do cca 44 000 Kč měsíčně). Čtrnáct osob přiznalo svoje existující dluhy (38 %), na majetek deseti z nich byla uvalena exekuce. ☹️ Řešení dluhové problematiky
- **Šest osob** uvedlo, že jsou osobami bez přístřeší - tzv. bezdomovci (16 %). ☹️ Řešení dluhů a bezdomovectví

Kazuistika č. 1

- J. M. (66 let) spáchal přečiny krádeže v souběhu s přečiny porušování domovní svobody .
- Cestou ze svého posledního výkonu trestu odnětí svobody do místa svého trvalého bydliště, kde má také bratra, si opatřoval trestnou činností jídlo. Při odchodu z VTOS mu vyplaceno úložné ve výši 942 Kč.
- Násilím vnikal do opuštěných rekreačních objektů, kde si opatřoval potraviny, a to poté, co byl propuštěn z NEPO trestu ve výměře 20 měsíců, který vykonal v březnu 2017. Trestnou činnost začal páchat týž měsíc, kdy byl propuštěn.
- Např. v březnu 2017 v Š. po rozpletení drátěného oplocení vnikl na pozemek chalupy. Rozbil skleněnou výplň okna a vzniklým otvorem vnikl do chalupy, kterou prohledal a odcizil různé potraviny, a to tři kusy rybiček v plechovce, perníčky, tatrunku a instantní polévku. Škoda na potravinách činila 109 Kč a na poškozené skleněné výplni 275 Kč.
- Trest odnětí svobody v trvání 20 měsíců a povinnost zaplatit poškozeným náhradu škody ve výši **384 Kč a 500 Kč**.
- **24 krát soudně trestaný multirecidivista**, který převážně páchal majetkovou trestnou činností (krádeže).

Kazuistika č. 1 pokračování

- Od svých 27 let se zabývá soustavně pácháním majetkové trestné činnosti, přičemž na jiný způsob života patrně již před delší dobou rezignoval. Ve výkonu trestu odnětí svobody strávil více než 27 let. V posledním desetiletí byla jeho délka pobytů na svobodě jen zcela minimální a byla vyplněna pácháním trestné činnosti - krádežemi.
- V době spáchání trestného činu mu bylo 66 let, byl rozvedený, měl jednoho syna. Vyučil se soustružníkem. V době spáchání trestného činu nikde nepracoval a **důchod si zatím nevyřídil**, ačkoli má na něj nárok. Je hlášen na adrese městského úřadu, v jehož katastru se pohybuje jako bezdomovec a přespává na neznámých místech. Trpí dlouhodobou nemocí, která se ve stresu zhoršuje.
- **Na způsobu svého života**
- **ale do budoucna patrně**
- **nic měnit nebude.**

[https://fotky-foto.cz/fotobanka/bezici-zlodej-kresleny-obrazek\(4-69227383\)/](https://fotky-foto.cz/fotobanka/bezici-zlodej-kresleny-obrazek(4-69227383)/)

Kazuistika č. 2

- Starobní důchodce A. P. (66 let) byl odsouzen pro zločin vraždy a přečin nedovoleného ozbrojování .
- Trestného činu se dopustil v důsledku dlouhodobých neshod se svým tchánem (86 let). Manželka si mu stěžovala, že ji její otec opět bezdůvodně slovně napadl. Přinesl si do společně užívaného domu z garáže podomácku vyrobenou jednorannou pistoli s náboji, na kuráž požil alkoholické nápoje a přivedl se tak do stavu lehkého stupně prosté opilosti. Svého tchána, který k němu seděl zády a sledoval televizi, z bezprostřední blízkosti střelil dvakrát do hlavy, v důsledku čehož poškozený na místě zemřel. Ke svému trestnému činu se bezprostředně doznal, když zavolal na tísňovou linku 158. Za zločin vraždy a přečin nedovoleného ozbrojování mu soud uložil úhrnný trest ve výši 13 let (zařadil ho pro výkon trestu do věznice se zvýšenou ostrahou) a trest propadnutí věci (pistole s náboji).

https://www.google.com/search?q=zbra%C5%87+pistole+obr%C3%A1zek+kreslen%C3%BD&client=firefox-b-d&tbm=isch&source=iu&ictx=1&fir=fMBOsrZJgisHEM%253A%252CF595g6J75GwpCM%252C_&vet=1&usg=AI4_-kSa0SR-viw7-g-M_mmGDlxwVjdIQ&sa=X&ved=2ahUKEwiZ2q6U4ZvIAhVSi1wKHRmtCzoQ9QEwAnoECAgQDĀ#imgrc=GW9rhwrpfAkFiM:&vet=1

Kazuistika č. 2 - pokračování

- Ze znaleckého posudku oboru psychiatrie vyplývá, že A. P. netrpěl žádnou duševní chorobou či poruchou, a to ani v době spáchání trestného činu. V době jeho spáchání se nacházel ve stavu prosté opilosti, do tohoto stavu se přivedl sám, vlastní nedbalostí. Podle znalců je jeho resocializace reálná a je téměř bezpředmětné o ní vůbec diskutovat. Pobyť na svobodě není pro společnost nebezpečný.
- V případě A. P. se jednalo o osobu do té doby soudně netrestanou, bezproblémovou, s dobrou pověstí. Spolu s manželkou vychoval jednoho syna, měl vnoučata. Aktivně se zúčastnil komunitního života v obci. Před odchodem do penze pracoval jako zaměstnanec obecního úřadu, kde k jeho chování nebylo nikdy žádných připomínek.
- Na jeho protiprávní jednání měly velký vliv dlouhodobě neřešené rodinné spory a negativní vztahy mezi ním a poškozeným. Situace se ještě zhoršila v důsledku úmrtí manželky poškozeného, která byla sjednocujícím článkem v rodině. Nicméně bylo v možnostech A. P., aby své letité problémy s poškozeným, jako osobou žijící s ním ve společné domácnosti, řešil jiným způsobem.

Děkuji za pozornost

EBiedermanova@iksp.justice.cz

